

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ (м. Маріуполь)
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ДОНЕЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

**«МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ГЛОКАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У
СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції

16 квітня 2021 року

Маріуполь 2021

Редакційна колегія:

- **Трофименко М.В.**, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики;
- **Лисак В.Ф.**, декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики.
- **Слющинський Б.В.**, завідувач кафедри філософії та соціології, доктор соціологічних наук, професор;
- **Ташкінова О.А.**, завідувач кафедри соціології та соціальної роботи ПДТУ, кандидат соціологічних наук, доцент;
- **Зоська Я.В.**, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії та соціології;
- **Никифоренко Н.О.**, завідувач кафедри соціології управління Донецького державного університету управління, кандидат історичних наук, доцент.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 19.05.2021).

Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси у соціологічному вимірі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 16 квітня 2021 р. / під заг. ред. В. Ф. Лисак. Маріуполь: МДУ, 2021. 180 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси у соціологічному вимірі», що відбулася 16 квітня 2021 року, в якій прийняли участь освітяни, науковці, громадські активісти з України.

У наукових виступах і доповідях учасників конференції висвітлені актуальні питання з проблем міжкультурної комунікації у соціологічному вимірі та інтенсивності міжкультурної взаємодії.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами міжкультурної комунікації і глокалізаційними процесами.

впливу. При цьому буде явно недостатнім ознайомлення з пропонованими елементами культури, потрібна кропітка послідовна робота з їх «вживлення», а також застосування інформаційних технологій. Організації, які вирішили серйозно зайнятися культурними перетвореннями, мають, як мінімум, розробити і офіційно ухвалити базові елементи корпоративної культури ціннісного рівня у вигляді спеціальних документів, як-от: цінності організації, принципи роботи, стратегія організації.

Таким чином, корпоративна культура – це складний і важливий механізм, над яким необхідно якісно і постійно працювати, щоб він надалі слугував репутаційним каналом для просування своїх цілей і задач в соціальних інститутах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Могутнова Н. Н. Корпоративная культура: понятие, подходы. *Социологические исследования*. 2005. № 4. С. 130–136.

УДК 316.4:326

Тетяна Іванець,
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри
філософії та соціології
Маріупольського державного університету
(м. Маріуполь)

БЮДЖЕТ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ

Статтю присвячено аналізу соціальних наслідків реалізації бюджету громадської участі. Розглянуто історію виникнення феномену бюджету громадської участі, особливості реалізації цієї ініціативи в Україні в цілому та конкретно м. Маріуполь. Проаналізовано «Положення про бюджет громадської участі», процедуру участі та відбору проектів, їх кількість та тематика у різні роки, зміни в обсягах фінансування. Досліджено роль бюджету громадської участі у процесах соціальної консолідації маріупольської громади.

Ключові слова: децентралізація, бюджет громадської участі, територіальна громада, соціальна консолідація

Статья посвящена анализу социальных последствий реализации бюджета гражданского участия. Рассмотрено историю возникновения феномена бюджета гражданского участия, особенности реализации этой инициативы в Украине в целом и конкретно в г. Мариуполь. Проанализировано «Положение о бюджете гражданского участия», процедуру участия и отбора проектов, их количество и тематика в разные годы, изменения в объемах финансирования. Исследовано роль бюджета гражданского участия в процессах социальной консолидации мариупольской громады.

Ключевые слова: децентрализацию, бюджет гражданского участия, территориальная громада, социальная консолидация.

The article is devoted to the analysis of social consequences of realization of the public participation budget. The history of the phenomenon of public participation budget, the peculiarities of the implementation of this initiative in Ukraine in general and in Mariupol in particular are considered. «The Regulations on the public participation budget», the procedure of participation and selection of projects, their number and subject in different years, changes in the amount of funding are analyzed. The role of the public participation budget in the processes of social consolidation of the Mariupol community is investigated.

Key words: decentralization, public participation budget, territorial community, social consolidation

Після прийняття «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01 квітня 2014 року та низки інших нормативно-правових документів та поправок, які торкалися питань реформування місцевого самоврядування, в Україні почали активно розгортатися процеси децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад. Саме ці нові утворення мали розв'язати проблему відсутності самодостатності, яка традиційно була характерна для більшості регіонів нашої країни. Нові територіальні утворення отримали повноваження та ресурси, які раніше мали виключно міста обласного значення, що сприяло перетворенню органів місцевого самоврядування на реальний і ефективний інструмент влади.

Все це сприяло активізації суспільних процесів в регіонах та поступовому формуванню соціально активних громад. Крім того, подібні тенденції зробили можливим виникнення в Україні такого явища як партиципаторний бюджет, який ще називають громадським бюджетом або бюджетом громадської участі.

Бюджет громадської участі веде свою історію з бразильського міста Порту-Алегрі, в якому подібна ініціатива була вперше реалізована у 1989 році. Наслідком тривалого знаходження при владі в Бразилії військової диктатури (1964 – 1985 роки) став надзвичайно низький рівень довіри населення до влади та політиків, а процес розподілу ресурсів усередині країни асоціювався у населення виключно з корупцією, марнотратством та непрозорістю. Щоб якось змінити ситуацію, ліва Робоча партія, що прийшла у 1989 році до влади на місцевих виборах, запропонувала механізм, який дає змогу жителям міста впливати на розподіл спільних ресурсів, тобто бюджету міста. Місто було поділено на 16 округів, в кожному проводилися відкриті зібрання з залученням всіх охочих, в ході яких учасники визначали пріоритетні сфери та проекти для фінансування, які потім вносилися до міського бюджету, та голосуванням обирали представників, що мали слідкувати за виконання бюджету протягом року. І хоча спочатку до цієї ініціативи люди залучалися не дуже інтенсивно, поступово вона знайшла широку підтримку. Введення партиципаторного бюджету призвело до значних позитивних зрушень в Порту-Алегрі і поступово ця практика поширилася на всю Бразилію [1].

В першому десятилітті XXI століття подібна ініціатива поширюється іншими країнами Латинської Америки та Європи, з 2010 роки починаються перші спроби її реалізації у Східній Європі. В Україні бюджет громадської участі почав впроваджуватися з 2015 року в рамках реформи децентралізації. До цього позитивний досвід у цій сфері мала Республіка Польща, і саме польський досвід і був використаний в нашій державі. В рамках проекту «Бюджети за завданнями» Польсько-української фундації співпраці (ПАУСІ) в 2015 році почали проводитися презентації польського досвіду формування міських бюджетів з безпосереднім залученням мешканців, і вже наприкінці того самого 2015 року бюджет громадської участі вперше був запроваджений у таких українських містах як Черкаси, Чернігів, Полтава. Поступово географія міст, в яких запроваджується практика бюджету громадської участі, починає розширюватися [2].

Активно підтримували цю ініціативу провідні міжнародні організації, такі як USAID та Фонд Східної Європи. Підтримка надавалася також в межах проектів Європейського Союзу, Уряди Німеччини та Канади. Завдяки цьому були розроблені механізми бюджету громадської участі, надавалася інформаційна та організаційна підтримка. За сприянням Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень в рамках проекту USAID

«Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» громадською організацією SocialBoost було розроблено платформу «Громадський бюджет». Вона представляла собою он-лайн платформу, на якій збиралися проектні заявки та проводилося голосування. На сьогодні ця платформа вже запроваджена більше ніж в 50 містах України [3].

В Маріуполі бюджет громадської участі почав реалізовуватися з 2018 року. Основні нормативно-правові засади його функціонування були викладені в «Положенні про бюджет громадської участі», яке було затверджене рішенням Маріупольської міської ради від 28.02.2018 № 7/28-2437. На сьогодні воно діє зі змінами, внесеними рішенням Маріупольської міської ради від 25.09.2019 № 7/45-4406 [4].

В цьому Положенні визначені основні поняття, процедури та терміни реалізації бюджету громадської участі. Відповідно до Положення подати проект для реалізації в рамках бюджету громадської участі може будь-яка особа, що досягла 18 років та відповідає хоча б одному з наступних критеріїв: зареєстрована, навчається, проходить військову чи альтернативну службу в м. Маріуполь або є внутрішньо переміщеною особою, що в м. Маріуполі взята на облік [4].

Виділяються два види проектів в рамках даного фінансування: малі – від 20 тисяч до 200 тисяч гривень, на них припадає 60% від загального фінансування в рамках бюджету громадської участі; великі – від 200 до 500 тисяч гривень, на них припадає 40% від загального фінансування. Щодо загальних розмірів фінансування, то відповідно до Положення «загальний обсяг видатків становить до 1,0% від затвердженого розміру бюджету розвитку м. Маріуполя, але не менш ніж 7 000 000 гривень» [4].

В Положенні також окреслено процедуру та терміни подачі проектів. Проекти подаються щорічно з 1 травня по 30 червня, голосування відбувається з 1 по 21 жовтня, при чому проходить воно паралельно як он-лайн (за допомогою платформи Е-сервіс «Громадський бюджет м. Маріуполя», яка доступна за посиланням <https://pb.mariupolrada.gov.ua/>), так і оф-лайн (через Центр надання адміністративних послуг). Кожен мешканець міста може проголосувати лише за один малий та один великий проект. Проекти-переможці визначаються в період з 22 жовтня по 6 листопада, коли список переможців оприлюднюється на сайті бюджету участі. Існує мінімальний прохідний поріг для перемоги – це не менше 50 голосів для малого проекту і не менше 100 для великого [4].

Впровадження подібного механізму розподілу ресурсів міського бюджету сприяло активізації громадських ініціатив в рамках маріупольської громади, що позитивно впливало на процес її консолідації. За ті три роки, що цей проект реалізовується, можна простежити зростання активності населення. Якщо у 2018 році на конкурс було подано лише 61 проект, то вже в наступному 2019 році їх кількість складала 146. І хоча ускладнення соціально-

економічної ситуації в умовах пандемії та введення неодноразових жорстких карантинних обмежень мали негативний вплив на розвиток громадських ініціатив, однак навіть у цих умовах зменшення кількості поданих на конкурс проектів не було критичним – 137 проектів у 2020 році [5].

На реалізацію ініціатив в рамках бюджету громадської участі у 2018 році було виділено майже 8,86 мільйона гривень, у 2019 році обсяги фінансування вже досягли 10 мільйонів і вони залишилися на такому ж рівні і у 2020 році, не дивлячись на проблеми, пов'язані з пандемією. Всього в період з 2018 по 2020 рік фінансування в рамках бюджету громадської участі отримали 95 проектів, з них 17 великих (від 200 до 500 тисяч гривень) та 78 малих (від 20 до 200 тисяч гривень) [5].

Цікавою вбачається структура тих сфер суспільного життя, в яких реалізовувалися проекти. У 2018 році 70% схвалених проектів стосувалося питань покращення дорожньої інфраструктури, створення спортивно-розважальних майданчиків та зон відпочинку. У 2019 році на ці напрямки вже приходилося лише 49% всіх схвалених проектів, а у 2020 році – 36%. При цьому зросла кількість проектів, спрямованих на обладнання та благоустрій закладів освіти: з 8% у 2018 році, до 30% у 2019 році та 47% у 2020 році [5]. Тобто ми спостерігаємо, як установи, які традиційно орієнтуватися на фіксоване фінансування з боку держави, перетворюються на активних учасників розподілу ресурсів в рамках бюджету громадської участі мариупольської громади, переорієнтовуються на залучення додаткових коштів зовні через власну проектну діяльність.

Таким чином, розгортання процесів децентралізації створило умови для впровадження світової практики бюджету громадської участі в Україні. Приклад м. Маріуполя свідчить про те, що подібна ініціатива щодо розподілу ресурсів сприяє не лише покращенню соціально-економічної ситуації, але й створює умови для активізації громадськості активності та соціальної консолідації громади. Саме розуміння цього змусило міську раду залишити фінансування цієї ініціативи у 2020 році на тогорічному рівні, не дивлячись на проблеми, пов'язані з пандемією. Це є свідченням високого рівня зацікавленості місцевої влади у розвитку подібної форми співпраці з населенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. Бюджетування знизу: бразильський подарунок усьому світі. URL : http://texty.org.ua/pg/article/devrand/read/25319/Budzhetuvanna_znyzu_brazylskyj_podarunok (дата звернення : 15.03.2021)
2. Гавриленко Ю. Загорійчук Т. Партисипативний бюджет: зарубіжний досвід та перспективи впровадження в Україні //Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 16(1). С. 48-51. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_16%281%29__14 (дата звернення : 15.03.2021)
3. Практичні рекомендації по громадському бюджету. URL :https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/485/Public_Budget_2019.pdf (дата звернення : 15.03.2021)
4. Положення про бюджет громадської участі. URL : <https://mariupolrada.gov.ua/uploads/11/58325-%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%207.45-4406%20%D1%87.1.pdf> (дата звернення : 16.03.2021)
5. Звіт з реалізації проектів програми «Бюджет громадської участі»-2019/2020. URL : https://mariupolrada.gov.ua/uploads/ckeditor/4.%20%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D0%B0%D0%BC/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%20%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20_%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%20%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%202019%20%D1%80.%20_%D1%83%202020%20%D1%80..pdf (дата звернення : 17.03.2021)